

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) [http: //www.imkby.gr](http://www.imkby.gr) - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/277

Έν Καισαριανῇ τῇ 19ῃ Ἰουνίου 2026

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 330η

Θέμα : « Ἀποστολή καί Ἀπόστολοι»

Πρός
τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους
Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τόν Ἱερολογιώτατο Διάκονο
καί τίς Ὀσιώτατες Μοναχές

τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ά . ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ἡ ιδέα μιᾶς θείας ἀποστολῆς δέν εἶναι ἐντελῶς ξένη στίς ἐξωχριστιανικές θρησκείες. Χωρίς νά μιλήσουμε γιά τόν Μωάμεθ, τόν «ἀπεσταλμένο τοῦ Θεοῦ» πού ἔχει τήν ἀξίωση νά ἀντικαταστήσει τούς βιβλικούς προφῆτες, τή συναντοῦμε σέ κάποιο βαθμό στήν ἐλληνική εἰδωλολατρία. Ὁ Ἐπίκτητος θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ὡς «τόν ἀπεσταλμένο, τόν ἐπόπτη, τόν ἀγγελιαφόρο τῶν θεῶν», «πού στάλθηκε ἀπό τό Θεό ὡς παράδειγμα» γιά νά ζωντανέψει, μέ τή διδασκαλία καί τή μαρτυρία του, τή θεία σπῖθα πού βρίσκεται μέσα στούς ἀνθρώπους, πιστεύει ὅτι ἔλαβε ἐντολή ἀπό τόν οὐρανό. Τό ἴδιο, στόν Ἑρμητισμό¹, ὁ μύστης ἔχει ἀποστολή νά γίνει «ὁδηγός γι αὐτούς πού ἀξίζουν, ὥστε νά σωθεῖ, μέ τή μεσολάβησή του, τό ἀνθρώπινο γένος». Ἀλλά, μέσα στή βιβλική ἀποκάλυψη, ἡ ιδέα τῆς ἀποστολῆς ἔχει πολύ διαφορετικές συντεταγμένες. Εἶναι ἐντελῶς σχετική μέ τήν ἱστορία τῆς σωτηρίας. Προϋποθέτει μιᾶ θετική κλήση τοῦ Θεοῦ πού φανερώνεται ρητά σέ κάθε ἰδιαίτερη περίπτωση. Ἐφαρμόζεται σέ ὁμάδες, ὅπως καί σέ ἄτομα. Σέ

¹ Ὁ Ἑρμητισμός εἶναι ἓνα φιλοσοφικό, θρησκευτικό καί ἀποκρυφιστικό σύστημα πού ἀναπτύχθηκε στήν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου κατά τήν ἐλληνιστική περίοδο (2ος αἰ. π.Χ. - 2ος αἰ. μ.Χ.). Βασίζεται στά κείμενα πού ἀποδίδονται στόν μυθικό «Ἑρμῇ τόν Τρισμέγιστο», μιᾶ συγχώνευση τοῦ Ἑλλήνα θεοῦ Ἑρμῆ μέ τόν Αἰγυπτιακό θεό Θώθ (Τόθ).

συνάφεια μέ τίς ιδέες τοῦ προορισμοῦ καί τῆς κλήσεως, ἐκφράζεται μ' ἓνα λεξιλόγιο πού ἔχει ὡς κεντρικό ἄξονα τό ρῆμα «ἀποστέλλω».

Παλαιά Διαθήκη

I. ΟΙ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

1. Στήν περίπτωση τῶν προφητῶν², πού ὁ πρῶτος τους εἶναι ὁ Μωϋσῆς- ἡ θεία ἀποστολή γίνεται καλύτερα κατανοητή. «Σέ ἀποστέλλω... »: ὁ λόγος αὐτός βρίσκεται στό κέντρο κάθε προφητικῆς κλήσεως³. Στό κάλεσμα τοῦ Θεοῦ, ὁ καθένας ἀπαντᾷ σύμφωνα μέ τή δική του ἰδιοσυγκρασία: ὁ Ἡσαΐας προσφέρεται⁴, ὁ Ἱερεμίας ἔχει ἀντιρρήσεις⁵, ὁ Μωϋσῆς θέλει σημεῖα πού νά πιστοποιοῦν τήν ἀποστολή του⁶, προσπαθεῖ νά μήν τήν δεχτεῖ⁷, παραπονεῖται πικρά⁸. Ἀλλά στό τέλος ὅλοι ὑπακούουν⁹ -ἐκτός ἀπό τόν Ἰωνᾶ¹⁰, πού ἀρνεῖται τόν παγκόσμιο χαρακτήρα τῆς ἀποστολῆς του καί σκανδαλίζεται γιά τή σωτηρία τῶν ἐθνῶν. Ἡ συνείδηση αὐτή μιᾶς προσωπικῆς ἀποστολῆς δοσμένης ἀπό τό Θεό εἶναι οὐσιαστικό χαρακτηριστικό τοῦ ἀληθινοῦ προφήτη. Αὐτή τόν διακρίνει ἀπό ἐκείνους πού λένε; «Λόγος Θεοῦ!» ἐνῶ ὁ Θεός δέν τούς ἔχει στείλει, ὅπως αὐτοί πού «προφητεύουν ψευδῆ» ἐνάντια στούς ὁποίους μάχεται ὁ Ἱερεμίας¹¹. Σέ μιά εὐρύτερη ἔννοια,

² Βλ. Ἱερεμίας 7, 25

³ Βλ. Ἔξοδος 3, 10· Ἱερεμίας 1, 7· Ἰεζεκιήλ 2, 3 ἐξ· 3, 4

⁴ «Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι· ἀπόστειλόν με», Ἡσαΐας 6, 8

⁵ Ἱερεμίας 1, 6

⁶ Ἔξοδος 3, 11 ἐξ.

⁷ Ἱερεμίας 4, 13

⁸ Ἱερεμίας 5, 22

⁹ Βλ. Ἀμώς 7, 14 ἐξ.

¹⁰ Ἰωνᾶς 1, 1 ἐξ.

¹¹ Ἱερεμίας 14, 14 ἐξ· 23, 21. 32· 35, 15· 36, 9

μπορεί να μιλήσει κανείς επίσης για θεία αποστολή προκειμένου για όλους αυτούς που, μέσα στην ιστορία του λαού του Θεού, παίζουν ένα ρόλο προνοιακό. Άλλα για να αναγνωριστεί ή ύπαρξη παρόμοιων αποστολών, χρειάζεται ή μαρτυρία ενός προφήτη.

2. Όλες οι αποστολές των θείων απεσταλμένων είναι σχετικές με το σχέδιο της σωτηρίας. Οι περισσότερες από αυτές βρίσκονται σε άμεση σχέση με το λαό του Ισραήλ. Άλλα αυτό αφήνει περιθώρια για μία ευρύτερη διαφοροποίηση. Οι προφῆτες στάλθηκαν για να μεταστρέψουν τις καρδιές, να αναγγείλουν τιμωρίες ή να δώσουν υποσχέσεις. Ο ρόλος τους είναι στενά δεμένος με το λόγο του Θεού, τόν οποῖον είναι ἐπιφορτισμένοι να μεταδώσουν στοῦ ἀνθρώπους. Άλλες αποστολές ἀφοροῦν πῶς ἄμεσα τὸ ἱστορικὸ πεπρωμένο τοῦ Ισραήλ. Ο Ἰωσήφ στάλθηκε για να προετοιμάσει τὴν ὑποδοχὴ τῶν γιῶν τοῦ Ἰακώβ στὴν Αἴγυπτο¹² καὶ ὁ Μωυσῆς, για να ὁδηγήσει τὸν Ἰσραήλ στὴν ἐξοδὸ του ἀπὸ ἐκεῖ¹³. Τὸ ἴδιο συμβαίνει με ὅλους τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς ἀπελευθερωτὲς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ο Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, οἱ Κριτές, ὁ Δαβίδ, οἱ ἀναμορφωτὲς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ μετὰ τὴν αἰχμαλωσία, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς μακκαβαϊκῆς ἐπαναστάσεως. Ἀκόμη καὶ ὅταν, σχετικὰ μὲ αὐτοὺς, οἱ ἱεροὶ ἱστορικοὶ δὲ μιλοῦν ρητὰ για ἀποστολή, εἶναι φανερό ὅτι τοὺς θεωροῦν ὡς θεῖους ἀπεσταλμένους, χάρι στοὺς ὁποῖους τὸ σχέδιο τῆς σωτηρίας προχωρεῖ πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσή του. Ἀκόμη καὶ εἰδωλολάτρες μποροῦν, στό θέμα αὐτό, να παίξουν ἓνα ρόλο προνοιακό. Ἡ Ἀσσυρία στάλθηκε να τιμωρήσει τὸν ἄπιστο Ἰσραήλ¹⁴ καὶ ὁ Κύριος για

¹² Γένεσις 45, 5

¹³ Εξοδος 3, 10· 7, 16· Ψαλμὸς 104, 26

¹⁴ Ησαΐας 10, 6

νά νικήσει τή Βαβυλώνα καί νά ἀπελευθερώσει τούς Ἰουδαίους¹⁵. Ἡ ἱερή ἱστορία οἰκοδομεῖται χάρις τίς διασταυρώσεις ὅλων αὐτῶν τῶν ἰδιαίτερων ἀποστολῶν πού συμβάλλουν στόν ἴδιο σκοπό.

II. Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

1. Μήπως πρέπει ἀκόμη νά μιλήσουμε καί γιά μιά ἀποστολή τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ; Ναί, ἂν σκεφτεῖ κανείς τή στενή σχέση πού ὑπάρχει πάντοτε μεταξύ ἀποστολῆς καί κλήσεως. Ἡ κλήση τοῦ Ἰσραήλ ὀρίζει τήν ἀποστολή του στά πλαίσια τῆς θείας οἰκονομίας. Διαλεγμένος μέσα ἀπό ὅλα τά ἔθνη, εἶναι ὁ καθιερωμένος λαός, ὁ λαός-ιερέας ὁ ἐπιφορτισμένος νά ὑπηρετεῖ τόν Θεό¹⁶. Δέν ἔχει λεχθεῖ ὅτι θά ἐκπληρώσει τό ἔργο αὐτό στό ὄνομα τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἀλλά ὅσο ἡ ἀποκάλυψη ἀναπτύσσεται, οἱ προφητικές προρρήσεις διαβλέπουν τό χρόνο, ὅπου ὅλα τά ἔθνη θά ἐνωθοῦν μέ τόν Ἰσραήλ γιά νά μετάσχουν στή λατρεία τοῦ «ἐνός καί μοναδικοῦ Θεοῦ¹⁷. Ὁ Ἰσραήλ ἐκλήθη λοιπόν νά γίνει ὁ λαός-φάρος ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Ἐπίσης, ἂν εἶναι ὁ θεματοφύλακας τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας, ἔχει συνάμα ἀποστολή νά ὁδηγήσει τούς ἄλλους λαούς νά μετάσχουν ὁ αὐτήν. Ἀπό τήν κλήση κιόλας τοῦ Ἀβραάμ, ὁ πυρήνας τῆς ιδέας αὐτῆς ὑπάρχει¹⁸, ἀλλά διατυπώνεται μέ περισσότερη ἀκρίβεια, ὅσο ἡ ἀποκάλυψη φανερώνει καλύτερα τίς προθέσεις τοῦ Θεοῦ.

¹⁵ Ἡσαΐας 43, 14· 48, 14 ἔξ.

¹⁶ Ἔξοδος 19, 5 ἔξ.

¹⁷ Βλ. Ἡσαΐας 2, 1 ἔξ.· 19, 21-25· 45, 20-25· 60

¹⁸ Γένεσις 12, 3

2. Ἀπό τήν ἐξορία καί ὕστερα, διαπιστώνει κανείς ὅτι ὁ Ἰσραήλ συνειδητοποιεῖ μέ σαφήνεια τήν ἀποστολή αὐτή. Ξέρει ὅτι εἶναι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀπεσταλμένος ἀπό αὐτόν μέ τήν ιδιότητα τοῦ ἀγγελιαφόρου¹⁹. Μπροστά στά ἔθνη, εἶναι ὁ μάρτυράς του, ἐπιφορτισμένος νά «τόν κάνει γνωστό σάν τό μοναδικό Θεό²⁰ καί «τὸ ἄφθαρτον φῶς τῷ αἰῶνι δίδοσθαι»²¹. Ἡ ἐθνική κλήση καταλήγει ἔτσι σέ μιὰ θρησκευτική παγκοσμιότητα. Δέν πρόκειται πιά γιά μιὰ κυριαρχία πάνω στά εἰδωλολατρικά ἔθνη²², ἀλλά γιά τή μεταστροφή τους. Γι' αὐτό ὁ λαός τοῦ Θεοῦ ἀνοίγεται στους προσηλύτους²³. Ἕνα καινούριο πνεῦμα διασχίζει τή θεόπνευστη γραμματεία του. Τό βιβλίο τοῦ Ἰωνᾶ ἐξετάζει τήν περίπτωση μιᾶς προφητικῆς ἀποστολῆς πρὸς ὄφελος τῶν εἰδωλολατρῶν, καί, στό Βιβλίο τῶν Παροιμιῶν, οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς θείας Σοφίας προσκαλοῦν προφανῶς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στό συμπόσιό της²⁴. Ὁ Ἰσραήλ, τελικά, τείνει νά γίνει ἓνας ἀποστολικός λαός, ιδίως μέσα στό ἀλεξανδρινό πλαίσιο, ὅπου τά ἱερά βιβλία του μεταφράζονται στά ἑλληνικά.

III. ΠΡΟΟΙΜΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

1. Τό θέμα τῆς θείας ἀποστολῆς ξαναβρίσκεται στήν προφητική ἐσχατολογία, πού προετοιμάζει ἀπερίφραστα τήν Καινή Διαθήκη. Ἀποστολή τοῦ Δούλου, πού ὁ Θεός ὀρίζει «εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς

¹⁹ Ἡσαΐας 41, 9

²⁰ Ἡσαΐας 43, 10. 12· 44, 8

²¹ Σοφία Σολομώντος 18, 4

²² Ψαλμός 46, 4

²³ Ἡσαΐας 56, 3. 6 ἐξ.

²⁴ Παροιμίαι 9, 3 ἐξ.

έθνων»²⁵. Ἀποστολή τοῦ μυστηριώδους Προφήτη πού στέλνει ὁ Θεός «εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς»²⁶. Ἀποστολή τοῦ αἰνιγματικοῦ Ἀγγελιαφόρου πού ἀνοίγει τὸ δρόμο μπροστά στό Θεό²⁷ καί ἀποστολή τοῦ νέου Ἡλίου²⁸. Ἀποστολή τῶν μεταστραμμένων εἰδωλολατρῶν πού θά ἀποκαλύψουν τή δόξα τοῦ Θεοῦ στούς ὁμοεθνεῖς ἀδελφούς τους²⁹. Ἡ Καινή Διαθήκη δείχνει πῶς οἱ Γραφές αὐτές ἐκπληρώνονται.

2. Τέλος, ἡ θεολογία τοῦ Λόγου, τῆς Σοφίας καί τοῦ Πνεύματος, προσωποποιεῖ μέ τρόπο καταπληκτικό τίς θεῖες αὐτές πραγματικότητες, καί δέ διστάζει νά μιλήσει γιά τήν ἀποστολή τους. Ὁ Θεός στέλνει τὸ Λόγο του, γιά νά πραγματοποιήσῃ ἐδῶ κάτω τὸ θέλημά του³⁰. Στέλνει τή Σοφία του γιά νά βοηθᾷ τὸν ἄνθρωπο στὰ ἔργα του³¹. Στέλνει τὸ Πνεῦμα του γιά νά ἀνανεώνει τὸ πρόσωπο τῆς γῆς³² καί γιά νά γνωρίζει στούς ἀνθρώπους τὸ θέλημά του³³.

Οἱ ἐκφράσεις αὐτές προμηνοῦν ἐπίσης τήν Καινή Διαθήκη, γιατί αὐτή θά τίς ἐπαναλάβει γιά νά ἐρμηνεύσῃ τήν ἀποστολή τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ὁ Λόγος του καί ἡ Σοφία του, καί τήν ἀποστολή τοῦ Ἁγίου Πνεύματός του στήν Ἐκκλησία.

Καινή Διαθήκη

²⁵ Ἡσαΐας 42, 6· βλ. 49, 5 ἐξ.

²⁶ Ἡσαΐας 61, 1 ἐξ.

²⁷ Μαλαχίας 3, 1

²⁸ Μαλαχίας 3, 23

²⁹ Ἡσαΐας 66, 18 ἐξ.

³⁰ Ἡσαΐας 55, 11· Ψαλμὸς 106, 20· 147, 4· Σοφία Σολομῶντος 18, 14 ἐξ.

³¹ Σοφία Σολομῶντος 9, 10

³² Ψαλμὸς 103, 30· βλ. Ἰεζεκιήλ 37, 9 ἐξ.

³³ Σοφία Σολομῶντος 9, 17

I. Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

1. Μετά τόν Βαπτιστή Ἰωάννη, τόν τελευταῖο καί μεγαλύτερο ἀπό τούς προφήτες, θεῖο προάγγελο καί νέο Ἠλία πού τόν προμήνυσε ὁ Μαλαχίας³⁴, ὁ Ἰησοῦς Χριστός παρουσιάζεται στούς ἀνθρώπους ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, αὐτός γιά τόν ὁποῖον μιλοῦσε τό Βιβλίό τοῦ Ἡσαΐα³⁵. Ἡ παραβολή τῶν κακῶν ἀμπελουργῶν ὑπογραμμίζει, ὅτι ἡ ἀποστολή του εἶναι συνέχεια τῆς ἀποστολῆς τῶν Προφητῶν, ἀλλά τονίζοντας ἐπίσης τή βασική διαφορά τῶν δύο περιπτώσεων: ἀφοῦ ἔστειλε τούς ὑπηρέτες του, ὁ Πατέρας τῆς οἰκογένειας στέλνει τέλος τόν Υἱόν του³⁶. Γι' αὐτό τό λόγο, ὅσοι τόν δέχονται ἢ τόν ἀπορρίπτουν, δέχονται ἢ ἀπορρίπτουν Ἐκεῖνον πού τόν ἔστειλε³⁷, δηλ. τόν ἴδιο τόν Πατέρα, πού τοῦ ἀνέθεσε τά πάντα³⁸. Αὕτῃ ἡ συνείδηση μιᾶς θείας ἀποστολῆς, πού ἀφήνει νά διαφανοῦν οἱ ἀκατάληπτες σχέσεις τοῦ Υἱοῦ μέ τόν Πατέρα, ἐκφράζεται μέ χαρακτηριστικές φράσεις «ἀπεστάλην...» ἢ «ἦλθον...», «ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἦλθεν...» γιά νά κηρύξει τό Εὐαγγέλιο³⁹, νά ἐκπληρώσει τό Νόμο καί τούς προφήτες⁴⁰, νά φέρει τή φωτιά στή γῆ⁴¹, νά φέρει ὅχι τήν εἰρήνη, ἀλλά τή μάχαιρα⁴², νά καλέσει ὅχι τούς δικαίους, ἀλλά τούς ἁμαρτωλούς⁴³, νά ζητήσῃ καί νά σώσῃ αὐτό πού ἦταν χαμένο⁴⁴, νά

³⁴ Κατὰ Ματθαῖον 11, 9-14

³⁵ Κατὰ Λουκᾶν 4, 17-21· βλ. Ἡσαΐας 61, 1 ἐξ.

³⁶ Κατὰ Μάρκον 12, 2-8 πρλ.

³⁷ Κατὰ Λουκᾶν 9, 48· 10, 16 πρλ.

³⁸ Κατὰ Ματθαῖον 11, 27

³⁹ Κατὰ Μάρκον 1, 38 πρλ.

⁴⁰ Κατὰ Ματθαῖον 5, 17

⁴¹ Κατὰ Λουκᾶν 12, 49

⁴² Κατὰ Ματθαῖον 10, 34 πρλ.

⁴³ Κατὰ Μάρκον 2, 17 πρλ.

⁴⁴ Κατὰ Λουκᾶν 19, 10

διακονήσει καί νά δώσει τή ζωή του λύτρον⁴⁵. Όλες οί πλευρές τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου πού ἐπιτέλεσε ὁ Ἰησοῦς συνδέονται ἔτσι μέ τήν ἀποστολή πού ἔλαβε ἀπό τόν Πατέρα, ἀπό τό κήρυγμα στη Γαλιλαία ὡς τή σταυρική θυσία. Στό σχέδιο τοῦ Πατέρα, ἡ ἀποστολή αὐτή διατηρεῖ, ὡστόσο, ἕναν περιορισμένο ὀρίζοντα: ὁ Ἰησοῦς στάλθηκε μόνο στά χαμένα πρόβατα τοῦ οἴκου Ἰσραήλ⁴⁶. Μέ τή μεταστροφή τους, τά πρόβατα αὐτά θά συνειδητοποιήσουν τά ἴδια τήν προνοιακή ἀποστολή τοῦ Ἰσραήλ: νά ὁμολογήσουν τόν Θεό καί τή Βασιλεία του μπροστά σέ ὅλα τά ἔθνη τοῦ κόσμου.

2. Στό 4ο εὐαγγέλιο, ἡ ἀποστολή τοῦ Υἱοῦ ἀπό τόν Πατέρα ἐπαναλαμβάνεται σάν ἐπωδός, σέ ὅλες τίς ὁμιλίες⁴⁷. Ἄλλωστε, ἡ μόνη ἐπιθυμία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι νά «ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν»⁴⁸, νά ἐργάζεται τά ἔργα του⁴⁹, νά λέει, ὅσα ἔμαθε ἀπό τόν Πατέρα⁵⁰. Μεταξύ τους ὑπάρχει μιὰ τέτοια ἐνότητα ζωῆς⁵¹, ὥστε ἡ στάση πού παίρνει κάποιος ἀπέναντι στόν Ἰησοῦ νά εἶναι μιὰ τοποθέτηση ἀπέναντι στόν ἴδιο τόν Θεό⁵². Ὅσο γιά τό Πάθος, τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου του, ὁ Ἰησοῦς τό βλέπει ὡς τήν ἐπιστροφή ὃ Ἐκεῖνον πού τόν ἔστειλε⁵³. Ἡ πίστη πού ζητᾶ ἀπό τούς ἀνθρώπους εἶναι μιὰ πίστη στήν ἀποστολή του⁵⁴. Αὐτό περιλαμβάνει τήν πίστη στόν Υἱό ὡς ἀπεσταλμένο⁵⁵ καί τήν

⁴⁵ Κατὰ Μάρκον 10, 45 πρλ.

⁴⁶ Κατὰ Ματθαῖον 15, 24

⁴⁷ 40 φορές, π.χ. Κατὰ Ἰωάννην 3, 17· 10, 36· 17, 18

⁴⁸ Κατὰ Ἰωάννην 4, 34· 6, 38 ἔξ.

⁴⁹ Κατὰ Ἰωάννην 9, 4

⁵⁰ Κατὰ Ἰωάννην 8, 26

⁵¹ Κατὰ Ἰωάννην 6, 57· 8, 16. 29

⁵² Κατὰ Ἰωάννην 5, 23· 12, 44 ἔξ· 14, 24· 15, 21-24

⁵³ Κατὰ Ἰωάννην 7, 33· 16, 5· βλ. 17, 11

⁵⁴ Κατὰ Ἰωάννην 11, 42· 17, 8. 21. 23. 25

⁵⁵ Κατὰ Ἰωάννην 6, 29

πίστη στον Πατέρα που τον στέλνει⁵⁶. Από την αποστολή του Υιού έδω κάτω, αποκαλύφθηκε λοιπόν στους ανθρώπους μία ουσιαστική άποψη του βαθύτερου νοήματος του μυστηρίου του Θεού. Ο Μόνος Θεός⁵⁷, στέλνοντας τον Υιόν του, γνωρίστηκε ως ο Πατέρας.

3. Δεν εκπλήσσεται κανείς όταν βλέπει ότι τα γραπτά κείμενα των αποστόλων δίνουν μία κεντρική θέση σ' αυτή την αποστολή του Υιού. Ο Θεός έστειλε τον Υιόν του, όταν ήρθε τό πλήρωμα του χρόνου, για να μᾶς έξαγοράσει καί να μᾶς δώσει τήν υιοθεσία⁵⁸. Ο Θεός έστειλε τον Υιόν του στον κόσμο ως σωτήρα, ως ίλασμό των ἁμαρτιῶν μας, για να ζήσουμε «δι' αὐτοῦ»: αὐτή εἶναι ἡ ὑπέρτατη ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης του για μᾶς⁵⁹. Ἔτσι, ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ κατ' ἑξοχήν Ἀπεσταλμένος⁶⁰, ὁ ἀπόστολος τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεώς μας⁶¹.

II. ΟΙ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

1. Ἡ ἀποστολή του Ἰησοῦ προεκτείνεται μέ τήν ἀποστολή των δικῶν του ἀπεσταλμένων, των Δώδεκα, που γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο ὀνομάζονται Ἀπόστολοι. Ἀκόμα, ἐνόσω ζοῦσε ὁ Ἰησοῦς τούς στέλνει⁶² για να κηρύξουν τό Εὐαγγέλιο καί να θεραπεύσουν⁶³, πράγμα που ἀνήκει στήν προσωπική του ἀποστολή. Εἶναι οἱ ἐργάτες που στάλθηκαν στό

⁵⁶ Κατὰ Ἰωάννην 5, 24· 17, 3

⁵⁷ Δευτερονόμιον 6, 4· βλ. Κατὰ Ἰωάννην 17, 3

⁵⁸ Πρὸς Γαλάτας 4, 4· βλ. Πρὸς Ρωμαίους 8, 15

⁵⁹ Ἀ Ἰωάννου 4, 9 ἔξ. 14

⁶⁰ Κατὰ Ἰωάννην 9, 7

⁶¹ Πρὸς Ἑβραίους 3, 1

⁶² βλ. Κατὰ Λουκᾶν 10, 1

⁶³ Κατὰ Λουκᾶν 9, 12 πρλ.

θερισμό από τόν Κύριο⁶⁴. Είναι οι υπηρέτες πού στάλθηκαν από τό Βασιλιά γιά νά ὁδηγήσουν τούς καλεσμένους στούς γάμους τοῦ Υἱοῦ του⁶⁵. Δέν πρέπει νά ἔχουν καμιά αὐταπάτη πάνω σέ ὅ,τι τούς περιμένει: ὁ ἀπεσταλμένος δέν εἶναι μεγαλύτερος ἀπό αὐτόν πού τόν στέλνει⁶⁶, ὅπως μεταχειρίστηκαν τόν Κύριο θά μεταχειριστοῦν καί τούς υπηρέτες του⁶⁷. Ὁ Ἰησοῦς τούς στέλνει «ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων»⁶⁸. Γνωρίζει ὅτι ἡ «διεστραμμένη γενεά» θά καταδιώξει τούς ἀπεσταλμένους του καί θά τούς θανατώσει⁶⁹. Ἀλλά ὅ,τι τούς κάνουν, θά εἶναι σάν νά τό κάνουν ὁ Ἐκεῖνον τόν ἴδιο καί τελικά στόν Πατέρα: «ὁ ἀκούων ὑμᾶς ἐμοῦ ἀκούει, καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμέ ἀθετεῖ: ὁ δὲ ἐμέ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με»⁷⁰. «Ὁ λαμβάνων ὃν τινα πέμψω ἐμέ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμέ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με»⁷¹. Πράγματι, ἡ ἀποστολή τῶν Ἀποστόλων συνδέεται ἀναπόσπαστα μέ τήν ἀποστολή τοῦ Ἰησοῦ («καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καγὼ πέμπω ὑμᾶς»⁷². Αὐτά τὰ λόγια διαφωτίζουν τό βαθύτερο νόημα τῆς τελικῆς ἀποστολῆς τῶν Δώδεκα τὸν καιρὸ τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ: «Πορεύεσθε...» θά πᾶνε, λοιπόν, νά κηρύξουν τό Εὐαγγέλιο⁷³, νά κάνουν μαθητές ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη⁷⁴, νά φέρουν τὴν μαρτυρία τους παντοῦ⁷⁵. Ἡ ἀποστολή τοῦ Υἱοῦ

⁶⁴ Κατὰ Ματθαῖον 9, 38 πρλ.· βλ. Κατὰ Ἰωάννην 4, 38

⁶⁵ Κατὰ Ματθαῖον 22, 3 πρλ.

⁶⁶ Κατὰ Ἰωάννην 13, 16

⁶⁷ Κατὰ Ματθαῖον 10, 24 ἐξ.

⁶⁸ Κατὰ Ματθαῖον 10, 16 πρλ.

⁶⁹ Κατὰ Ματθαῖον 23, 34 πρλ.

⁷⁰ Κατὰ Λουκᾶν 10, 16

⁷¹ Κατὰ Ἰωάννην 13, 20

⁷² Κατὰ Ἰωάννην 20, 21

⁷³ Κατὰ Μάρκον 16, 15

⁷⁴ Κατὰ Ματθαῖον 28, 19

⁷⁵ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 8

θά φθάσει ἔτσι πραγματικά ὁ ὅλους τούς ἀνθρώπους χάρη στήν ἀποστολή τῶν Ἀποστόλων του καί τῆς Ἐκκλησίας του.

2. Ἐτσι, ἀκριβῶς ἐννοεῖ τήν ἀποστολή τό βιβλίο τῶν Πράξεων, ὅταν διηγεῖται τήν κλήση τοῦ Παύλου. Ἐπαναλαμβάνοντας τούς κλασικούς ὅρους τῶν προφητικῶν κλήσεων, ὁ Ἀναστάς Χριστός λέει στό σκεῦος τῆς ἐκλογῆς του: «Πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακράν ἀποστελῶ σε»⁷⁶, καί αὐτή ἡ ἀποστολή πρὸς τούς ἐθνικούς ἐγγράφεται στήν ἴδια ἀκριβῶς γραμμή τοῦ Δούλου τοῦ Θεοῦ⁷⁷. Γιατί ὁ Δοῦλος ἦρθε στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, καί οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἰησοῦ φέρνουν σέ ὅλα τά ἔθνη τό κήρυγμα τῆς σωτηρίας πού ὁ ἴδιος εἶχε ἀπευθύνει μόνο πρὸς «τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ»⁷⁸. Αὐτή τήν ἀποστολή πού ἔλαβε στό δρόμο τῆς Δαμασκοῦ, ὁ Παῦλος θά τήν ἐπικαλεῖται πάντα γιὰ νά δικαιώνει τόν τίτλο του ὡς Ἀποστόλου⁷⁹. Βέβαιος γιὰ τήν παγκόσμια ἐξάπλωση τοῦ Εὐαγγελίου, θά τό φέρει στούς εἰδωλολάτρες γιὰ νά ἐπιτύχει ἀπό αὐτούς τήν ὑπακοή τῆς πίστεως⁸⁰ καί θά ὑμνήσει τήν ἀποστολή ὅλων τῶν ἀγγελιαφόρων τοῦ Εὐαγγελίου⁸¹: μήπως χάρη ὁ αὐτή τήν ἀποστολή δέ γεννήθηκε στήν καρδιά τῶν ἀνθρώπων ἡ πίστη στό λόγο τοῦ Χριστοῦ⁸²; Πέρα ἀπό τήν προσωπική ἀποστολή τῶν Ἀποστόλων ὁλόκληρη ἡ Ἐκκλησία, ὅσον ἀφορᾷ τό ἀποστολικό της ἔργο συνδέεται ἔτσι μέ τήν ἀποστολή τοῦ Υἱοῦ.

III. Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

⁷⁶ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 22, 21

⁷⁷ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 26, 17· βλ. Ἡσαΐας 42, 7. 16

⁷⁸ Κατὰ Ματθαῖον 15, 24

⁷⁹ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 15, 8 ἐξ· Πρὸς Γαλάτας 1, 12

⁸⁰ Πρὸς Ρωμαίους 1, 5

⁸¹ Πρὸς Ρωμαίους 10, 14 ἐξ.

⁸² Πρὸς Ρωμαίους 10, 17

1. Για νά εκπληρώσουν αυτό τό αποστολικό ἔργο, οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, δέν ἀφέθηκαν μόνοι μέ τίς ἀνθρώπινες δυνάμεις τους. Ὁλοκληρώνουν τήν προσπάθειά τους μέ τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλά, γιά νά προσδιοριστεῖ ὁ ἀκριβής ρόλος τοῦ Πνεύματος, πρέπει ἀκόμη νά γίνει λόγος γιά τήν ἀποστολή στήν πιό ἰσχυρή ἔννοια τοῦ ὅρου. Προλέγοντας τή μελλοντική ἔλευσή του, στή διδασκαλία μετά τό Μυστικό Δεῖπνο, ὁ Ἰησοῦς προσδιόρισε: «ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα»⁸³. «Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς... ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ»⁸⁴. Ὁ Πατέρας καί ὁ Υἱὸς ἐνεργοῦν, λοιπόν, συνδυασμένα γιά νά στείλουν τό Πνεῦμα. Ὁ Λουκᾶς τονίζει τήν ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Πατέρα συνίσταται κυρίως στήν υπόσχεση ποῦ ἔδωσε, σύμφωνα μέ τή μαρτυρία τῶν Γραφῶν : «ἐγὼ ἀποστέλλω τήν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς»⁸⁵.

2. Αὕτη εἶναι πράγματι ἡ σημασία τῆς Πεντηκοστῆς, ἀρχικὴ ἐκδήλωση αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Πνεύματος ποῦ θά διαρκέσει τόσο, ὅσο θά διαρκέσει καί ἡ Ἐκκλησία. Τούς Δώδεκα, τό Πνεῦμα τοὺς καθιστᾷ μάρτυρες τοῦ Ἰησοῦ⁸⁶. Τούς δόθηκε τό Πνεῦμα γιά νά εκπληρώσουν τό ἔργο τους ὡς ἀπεσταλμένοι⁸⁷. «Ἐν αὐτῷ» θά κηρύττουν στό ἐξῆς τό

⁸³ Κατὰ Ἰωάννην 14, 26

⁸⁴ Κατὰ Ἰωάννην 15, 26· βλ. 16, 7

⁸⁵ Κατὰ Λουκᾶν 24, 49· βλ. Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 4· Ἰεζεκιήλ 36, 27· Ἰωήλ 3, 1 ἐξ.

⁸⁶ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 8

⁸⁷ Κατὰ Ἰωάννην 20, 21

Εὐαγγέλιο⁸⁸, ὅπως θά συμβεῖ καί μέ τούς κήρυκες ὅλων τῶν ἐποχῶν. Ἡ ἀποστολή τοῦ Πνεύματος εἶναι ἔτσι ἀχώριστη ἀπό τό ἴδιο τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν αὐτή κηρύττει τό Λόγον γιά νά ἐκπληρώσει τό ἀποστολικό της ἔργο. Ἡ ἀποστολή τοῦ Πνεύματος βρίσκεται ἐπίσης στήν πηγή τοῦ ἐξαγιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων. Γιατί, ἂν στό βάπτισμα οἱ χριστιανοί δέχονται τήν υἱοθεσία, αὐτό ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ὁ Θεός στέλνει στίς καρδιές τους τό Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ πού κράζει: «Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ»⁸⁹. Ἡ ἀποστολή τοῦ Πνεύματος γίνεται μέ τόν τρόπο αὐτό τό ἀντικείμενο τῆς χριστιανικῆς ἐμπειρίας. Ἔτσι, ὁλοκληρώνεται ἡ ἀποκάλυψη τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ. Μετά τόν Υἱό, Λόγον καί Σοφία τοῦ Θεοῦ, τό Πνεῦμα φανερώνεται μέ τή σειρά του ὡς θεῖο πρόσωπο, εἰσερχόμενο μέσα στήν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, πού τούς μεταμορφώνει ἐσωτερικά σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

* * * * *

Β . ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Πολλά πρόσωπα στήν Καινή Διαθήκη φέρουν τόν τίτλον τοῦ ἀποστόλου. Εἶναι ἀρκετά γνωστοί οἱ δώδεκα Μαθητές πού διάλεξε ὁ Ἰησοῦς γιά νά θεμελιώσῃ τήν Ἐκκλησία του⁹⁰, ὅπως καί ὁ Παῦλος, ὁ κατ' ἐξοχήν ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν⁹¹. Ἀλλά σύμφωνα μέ τήν παλιά παράδοση τοῦ Παύλου ὁ ὅρος αὐτός χρησιμοποιεῖται καί γιά τούς Σιλουανό,

⁸⁸ Ἀ Πέτρου 1, 12

⁸⁹ Πρὸς Γαλάτας 4, 6

⁹⁰ Ματθαῖος 10,2. Ἀποκάλυψη 21, 14

⁹¹ Πρὸς Ρωμαίους 11, 13

Τιμόθεο⁹² καί Βαρνάβα⁹³. Δίπλα στον Πέτρο καί στους Δώδεκα, μνημονεύονται ο «Ίάκωβος καί οἱ Ἀπόστολοι»⁹⁴, ἄλλοῦ πάλι γίνεται λόγος γιά τό χάρισμα τοῦ ἀποστόλου⁹⁵, γιά «ψευδαποστόλους» καί γιά «ὑπερλίαν ἀποστόλους» πού καταγγέλλει ὁ Παῦλος⁹⁶. Μιά τόσο ἐκτεταμένη χρήση αὐτοῦ τοῦ ὄρου θέτει τό πρόβλημα: ποιά σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς διάφορους «ἀποστόλους»; Ἀφοῦ δέν ἔχουμε ἕνα καινοδιαθηκικό ὅρισμό τοῦ ἀποστόλου πού νά ταιριάζει σέ ὅλους πρέπει γιά νά λύσουμε τό πρόβλημα, νά τοποθετήσουμε στήν θέση τους τά πρόσωπα πού φέρουν αὐτό τόν τίτλο, ἀφοῦ πρῶτα συγκεντρώσουμε τά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τόν ὄρο καί τό λειτούργημα πού δέν εἶναι ἀποκλειστικά χριστιανικό.

Τό οὐσιαστικό «ἀπόστολος» δέν ἔχει στήν ἀρχαία ἐλληνική γραμματολογία τήν ἔννοια πού τοῦ δίνουμε (ἐκτός ἀπό τόν Ἡρόδοτο καί τόν Ἰώσηπο, πού φαίνεται ὅτι ἀπηχοῦν τή γλῶσσα τοῦ λαοῦ). Ἀλλά τό ρῆμα «ἀποστέλλω» ἀπό τό ὁποῖο παράγεται ὁ ὄρος, ἐκφράζει καλά τό περιεχόμενό του. Αὐτό τό περιεχόμενο προσδιορίζεται ἀπό τά ἀντίστοιχα κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί ἀπό τά ἰουδαϊκά ἔθιμα. Ἡ Παλαιά Διαθήκη γνωρίζει τό θεσμό τῶν πρεσβευτῶν, πού πρέπει νά εἶναι σεβαστοί, ὅπως ὁ βασιλιάς πού τούς στέλνει⁹⁷. Οἱ προφῆτες ἀναλαμβάνουν παρόμοιες ἀποστολές⁹⁸, ἂν καί ποτέ δέ φέρουν τόν τίτλο τοῦ ἀποστόλου. Ὁ ραβινικός ἰουδαϊσμός, μετά τό ἔτος 70, γνωρίζει τό θεσμό τῶν ἐπίσημων ἀπεσταλμένων, πού φαίνεται νά εἶναι πολύ

⁹² Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, 7

⁹³ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 9, 6

⁹⁴ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 15, 5 ἔξ.· Πρὸς Γαλάτας 1, 19

⁹⁵ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 12, 28· Πρὸς Ἐφεσίους 4, 11

⁹⁶ Β Πρὸς Κορινθίους 11, 5. 13. 12, 11

⁹⁷ Β Βασιλειῶν 10

⁹⁸ Βλ. Ἡσαΐας 6, 8· Ἰερεμίας 1, 7· Ἡσαΐας 61, 1 ἔξ.

προγενέστερος, ὅπως μαρτυροῦν τά κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ Παῦλος «ἠτήσατο ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς» γιὰ νὰ καταδιώξει τοὺς πιστοὺς τοῦ Ἰησοῦ⁹⁹. Πρόκειται γιὰ ἐπίσημο ἀντιπρόσωπο, ἐφοδιασμένο μέ ἐπίσημες ἐπιστολές¹⁰⁰. Αὐτό τό θεσμό κληρονομεῖ καί ἡ Ἐκκλησία, ὅταν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια καί τὰ Ἱεροσόλυμα στέλνει τὸν Βαρνάβα καί τὸν Σίλα μέ ἐπιστολές¹⁰¹, ἢ ὅταν στέλνει ὡς ἀντιπροσώπους τῆς τὸν Βαρνάβα καί τὸν Παῦλο¹⁰². Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἀποστέλλει δύο ἀδελφούς πού εἶναι «ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν»¹⁰³. Σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Ἰησοῦ, πού ἔχουν τό προηγούμενό τους στήν ἰουδαϊκὴ γραμματεία ὁ ἀπόστολος ἐκπροσωπεῖ αὐτόν πού τὸν στέλνει: «οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν»¹⁰⁴. Ἔτσι, σύμφωνα μέ τά ἔθιμα τῆς ἐποχῆς, ὁ ἀπόστολος δέν εἶναι ἀρχικά ἱεραπόστολος, ἢ ἄνθρωπος τοῦ Πνεύματος, οὔτε ἀκόμα καί μάρτυρας, ἀλλὰ εἶναι ἀπεσταλμένος, ἐκπρόσωπος, πληρεξούσιος, πρεσβευτής.

I. ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Ἡ ἀποστολικὴ δράση, πρὶν δώσει δικαίωμα σέ τίτλο, ἀποτελοῦσε ἀρχικά ἓνα λειτούργημα. Πράγματι, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀργὴ ἐξέλιξη ὁ τίτλος τοῦ Ἀποστόλου δόθηκε προνομιακά στὸν περιορισμένο κύκλο τῶν Δώδεκα¹⁰⁵ καί ἀργότερα ἐτέθη στά χεῖλη τοῦ Ἰησοῦ¹⁰⁶. Ἀλλὰ ἂν ὁ

⁹⁹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 9, 2 πρλ.

¹⁰⁰ Βλ. Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 28, 21 ἐξ.

¹⁰¹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 15, 22

¹⁰² Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 11, 30· 13, 3· 14, 26· 15, 2

¹⁰³ Ὁ Πρὸς Κορινθίους 8, 23

¹⁰⁴ Κατὰ Ἰωάννην 13, 16

¹⁰⁵ Κατὰ Ματθαῖον 10, 2

¹⁰⁶ Κατὰ Λουκᾶν 6, 13

τιμητικός αυτός τίτλος ανήκει μόνο στους Δώδεκα διαπιστώνεται παράλληλα, ότι και άλλοι μαζί μ' αυτούς άσκοϋν ένα λειτούργημα, πού μπορεί νά χαρακτηριστεῖ «άποστολικό».

1. *Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι.* Ἀπό τήν ἀρχή τῆς δημόσιας ζωῆς του ὁ Ἰησοῦς θέλησε νά ἐπεκτείνει τήν παρουσία του καί νά διαδώσει τό μήνυμά του μέ ανθρώπους πού θά τόν ἐκπροσωποῦσαν. Καλεῖ τούς πρώτους τέσσερις μαθητές του γιά νά γίνουν ἀλιεῖς ἀνθρώπων¹⁰⁷. Διαλέγει δώδεκα «ἵνα ᾧσι μετ' αὐτοῦ» καί, ὅπως κι αὐτός, νά κηρύττουν τό Εὐαγγέλιο καί νά ἐκδιώκουν τά δαιμόνια¹⁰⁸. Τούς ἀποστέλλει νά κηρύξουν ἐξ ὀνόματός του¹⁰⁹, ἐφοδιασμένους μέ τήν ἐξουσία του: «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με»¹¹⁰. Μαθαίνουν νά διανέμουν τούς ἄρτους πού πολλαπλασίασε στήν ἔρημο¹¹¹, ἀποδέχονται μιά εἰδική ἐξουσία στήν κοινότητα πού πρέπει νά διευθύνουν¹¹². Μέ μιά λέξη, ἀποτελοῦν τά θεμέλια τοῦ νέου Ἰσραήλ πού θά εἶναι οἱ κριτές του τήν ἔσχατη ἡμέρα¹¹³ κι αὐτό συμβολίζει ὁ ἀριθμός 12 τῆς ἀποστολικῆς συνάξεως. Σ' αὐτούς ὁ Ἀναστημένος Χριστός, ὁ παντοτινά παρών μαζί τους ὡς τῇ συντέλεια τῶν αἰώνων, ἀναθέτει τήν ἀποστολή νά μαθητεύσουν καί νά βαπτίσουν ὅλα τά ἔθνη¹¹⁴. Ἐτσι ἡ ἐκλογή ἐνός δωδέκατου μαθητῆ, σέ ἀντικατάσταση τοῦ Ἰούδα, ἐμφανίζεται ὡς ἀπαραίτητη, ὥστε ὁ τύπος

¹⁰⁷ Κατὰ Ματθαῖον 4, 18-22 πρλ.

¹⁰⁸ Κατὰ Μάρκον 3, 14 πρλ.

¹⁰⁹ Κατὰ Μάρκον 6, 6-13 πρλ.

¹¹⁰ Κατὰ Ματθαῖον 10, 40 πρλ.

¹¹¹ Κατὰ Ματθαῖον 14, 19 πρλ.

¹¹² Κατὰ Ματθαῖον 16, 18· 18, 18

¹¹³ Κατὰ Ματθαῖον 19, 28 πρλ.

¹¹⁴ Κατὰ Ματθαῖον 28, 18 ἐξ.

τοῦ νέου Ἰσραὴλ νὰ βρίσκεται καί πάλι στήν Ἐκκλησία πού γεννιέται¹¹⁵. Θά πρέπει νὰ γίνουν οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, δηλ. νὰ βεβαιώσουν ὅτι ὁ Ἀναστημένος Χριστός εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς μαζί μέ τόν ὁποῖον ἔζησαν¹¹⁶. Μαρτυρία μοναδική πού προσδίδει στήν ἀποστολικότητά τους (μέ τήν πιό ἔντονη σημασία τῆς λέξεως) ἓνα χαρακτήρα μοναδικό. Οἱ Δώδεκα εἶναι γιά πάντα τά θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας: «Καί τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα Ἀποστόλων τοῦ Ἀρνίου».¹¹⁷

2. *Τό ἀποστολικό ἔργο τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.* Ἄν οἱ Δώδεκα εἶναι οἱ κατ' ἐξοχήν Ἀπόστολοι, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «ἀποστολική», τό ἀποστολικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, στήν εὐρύτερή του σημασία, δέν περιορίζεται ὥστόσο στή δράση τῶν Δώδεκα. Ὅπως ὁ Ἰησοῦς, «ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ»¹¹⁸, θέλησε νὰ συστήσει μιὰ προνομιοῦχο ὁμάδα πού νὰ ἐπεκτείνει τήν παρουσία του καί νὰ διαδώσει τό λόγο του, ἔτσι καί οἱ Δώδεκα διαβιβάζουν σέ ἄλλους, ὅχι βέβαια τό ἀμεταβίβαστο προνόμιο, πού τούς καθιστᾷ γιά πάντα μάρτυρες τοῦ Ἀναστημένου, ἀλλά τήν ἄσκηση τοῦ ἀποστολικοῦ τους ἔργου. Ἦδη στήν Παλαιά Διαθήκη ὁ Μωϋσῆς εἶχε μεταβιβάσει στό Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τήν πλήρη ἐξουσία του¹¹⁹. Τό ἴδιο καί ὁ Ἰησοῦς θέλησε νὰ συνεχιστεῖ στή διάρκεια τῶν αἰώνων ἡ ποιμαντική ἀποστολή πού ἐμπιστεύθηκε στούς Δώδεκα. Μολονότι διατηρεῖ ἓνα εἰδικό δεσμό μαζί τους, ἡ παρουσία τοῦ Ἀναστημένου θά ξεπεράσει ἀπεριόριστα τό στενό τους κύκλο.

¹¹⁵ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 15-26

¹¹⁶ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 8. 21

¹¹⁷ Ἀποκάλυψις 21, 14

¹¹⁸ Πρὸς Ἑβραίους 3, 1

¹¹⁹ Ἀριθμοὶ 27, 18

Ἄλλωστε ἀπὸ τῆ δημόσια ζωῆ τοῦ ἀκόμα ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀνοίξε τό δρόμο ὃ αὐτῇ τήν ἐπέκταση τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου. Μαζί μέ τήν ἐπικρατέστερη παράδοση πού ἐξιστοροῦσε τήν ἀποστολή τῶν Δώδεκα, ὁ Λουκᾶς διέσωσε μιά ἄλλη παράδοση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ Ἰησοῦς «ἀνέδειξεν καὶ ἐτέρους ἐβδομήκοντα καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ»¹²⁰. Ὁ ἴδιος σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς Δώδεκα, ὁ ἴδιος ἐπίσημος χαρακτήρας: «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ. Ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με»¹²¹. Στὴ σκέψη, λοιπὸν τοῦ Ἰησοῦ, τό ἀποστολικό ἔργο δέν περιορίζεται στὴ δράση τῶν Δώδεκα.

Οἱ ἴδιοι οἱ Δώδεκα ἐνεργοῦν μὲ αὐτό τό πνεῦμα. Στὴν ἐκλογή τοῦ Ματθαῖα, γνωρίζουν ὅτι ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς μπορεῖ νὰ κατέχουν τὰ ἀπαραίτητα προσόντα¹²². Ἄλλωστε δέν πρόκειται γιὰ ἓναν ἀπόστολο στὴ πλήρη σημασία τῆς λέξεως, ἀλλὰ γιὰ ἓνα δωδέκατο μάρτυρα, πού ὑποδεικνύει ὁ Θεός. Ἐπίσης, κι ὁ Βαρνάβας εἶναι ἓνας ἀπόστολος μέ τήν ἴδια φήμη πού ἔχει καὶ ὁ Παῦλος¹²³. Κι ἂν οἱ Ἑπτὰ Διάκονοι πού διάλεξαν οἱ Δώδεκα δέν ὀνομάστηκαν Ἀπόστολοι¹²⁴, μποροῦν ὥστόσο νὰ ἰδρύσουν νέες ἐκκλησίες, ὅπως ὁ Φίλιππος στὴ Σαμάρεια, ἂν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ περιορίζεται ἀπὸ τίς ἀρμοδιότητες τῶν Δώδεκα¹²⁵. Ἡ ἀποστολικότητα, ἐπίσημη ἐκπροσώπηση τοῦ Ἀναστάντος στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, παραμένει γιὰ πάντα θεμελιωμένη στὴν «ἀποστολική» ομάδα τῶν Δώδεκα, ἀλλὰ ἐπιτελεῖται κι ἀπ' ὅλους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐξουσιοδοτοῦν οἱ Δώδεκα.

¹²⁰ Κατὰ Λουκᾶν 10, 1

¹²¹ Κατὰ Λουκᾶν 10, 16· βλ. Κατὰ Ματθαῖον 10, 40 πρλ.

¹²² Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 12 ἐξ.

¹²³ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 14, 4. 14

¹²⁴ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 6, 1-6

¹²⁵ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 8, 14-25

II. ΠΑΥΛΟΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ἡ ὕπαρξη τοῦ Παύλου ἐπιβεβαιώνει μέ τόν τρόπο της, αὐτό πού στήν ἐπίγεια ζωή του, ὁ Ἰησοῦς ἄφησε νά ἐννοηθεῖ ἀποστέλλοντας, ἐκτός ἀπό τούς Δώδεκα, καί τούς Ἑβδομήκοντα δύο. Ἀπό τόν οὐρανό, ὁ Ἀναστημένος ἀποστέλλει, ἐκτός ἀπό τούς Δώδεκα καί τόν Παῦλο. Χάρη ὅ αὐτή τήν ἀποστολική ἐντολή, θά πορέσει νά καθοριστεῖ ἡ φύση τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου.

1. Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ. Ὃταν ὁ Παῦλος ἐπαναλαμβάνει μέ ἐπιμονή, ὅτι ἐκλήθη ὡς Ἀπόστολος¹²⁶ μέ ἓνα ἀποκαλυπτικό ὄραμα τοῦ Ἀναστάντος¹²⁷, θέλει νά πεῖ, ὅτι μιά ἰδιαίτερη κλήση βρίσκεται στήν ἀρχή τῆς ἀποστολῆς του. Ὡς ἀπόστολος, εἶναι ἀπεσταλμένος ὄχι ἀνθρώπων (οὔτε ἀκόμη καί τῶν ἰδίων τῶν Ἀποστόλων), ἀλλά τοῦ Ἰησοῦ προσωπικά. Τό γεγονός αὐτό κυρίως ὑπενθυμίζει, ὅταν διεκδικεῖ τήν ἀποστολική του ἐξουσία «Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν»¹²⁸. «Παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθὼς ἐστὶν ἀληθῶς λόγον Θεοῦ»¹²⁹. Μακάριοι αὐτοί πού δέχτηκαν τόν ἀπόστολο «ὡς ἄγγελον Θεοῦ, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν»¹³⁰, γιατί οἱ ἀπόστολοι εἶναι «συνεργοὶ Θεοῦ»¹³¹. Κι ἀκόμα μέσω αὐτῶν πραγματοποιεῖται ἡ διακονία

¹²⁶ Πρὸς Ρωμαίους 1, 1· Πρὸς Γαλάτας 1, 15

¹²⁷ Πρὸς Γαλάτας 1, 16· Ἀ Πρὸς Κορινθίους 9, 1· 15, 8· βλ. Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 9, 5. 27

¹²⁸ Ἐ Πρὸς Κορινθίους 5, 20

¹²⁹ Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, 13

¹³⁰ Πρὸς Γαλάτας 4, 14

¹³¹ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 3, 9· Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 3, 2

τῆς ἐσχατολογικῆς δόξας¹³². Καί γιά νά μή στρέψει ὁ ἐκπρόσωπος πρὸς ὄφελος τοῦ αὐτῆ τὴν θεία δύναμη κι αὐτὴ τὴ δόξα, ὁ ἀπόστολος εἶναι ἓνας ἄνθρωπος ποὺ ὁ κόσμος περιφρονεῖ: διώκεται, παραδίδεται στὸν θάνατο γιά νά δοθεῖ ἡ ζωὴ στοὺς ἀνθρώπους.¹³³ Συγκεκριμένα, ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται στὸν τομέα τῆς διδασκαλίας, τῆς διακονίας καί τῆς δικαιοδοσίας. Συχνά ὁ Παῦλος ἐπικαλεῖται τὴ διδασκαλική του ἐξουσία ποὺ τὴν κρίνει ικανή νά ρίξει τὸ ἀνάθεμα σ' ὅποιον θά κήρυττε ἓνα Εὐαγγέλιο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ δικό του.¹³⁴ ἔχει τὴν ἐπίγνωση, ὅτι δικαιοῦται νά μεταβιβάσει σέ ἄλλους τὴν ἐξουσία του, ὅπως, ὅταν χειροτονεῖ τὸν Τιμόθεο¹³⁵, πράγμα ποὺ θά μπορέσει κι αὐτός νά κάνει σέ ἄλλους μέ τὴ σειρά του¹³⁶. Τέλος, ἡ ἐξουσία αὐτὴ ἀσκεῖται μέ μία πραγματικὴ δικαιοδοσία πάνω στίς Ἐκκλησίες ποὺ ἱδρυσε ὁ Παῦλος ἢ ποὺ τοῦ τίς ἐμπιστεύτηκαν. Κρίνει καί ἐπιβάλλει κυρώσεις¹³⁷, ρυθμίζει τὰ πάντα κατὰ τίς ἐπισκέψεις του¹³⁸, ἀπαιτεῖ τὴν ὑπακοή τῆς κοινότητος¹³⁹, γιά νά διατηρηθεῖ ἡ κοινωρία¹⁴⁰. Ἡ ἐξουσία αὐτὴ δέν εἶναι τυραννική¹⁴¹, εἶναι μιά διακονία¹⁴², διακονία τοῦ ποιμένος¹⁴³, ποὺ ξέρει, ὅταν χρειάζεται νά παραιτεῖται ἀπὸ τὰ δικαιώματά του¹⁴⁴. Ἀντὶ νά πιέζει

¹³² Β΄ Πρὸς Κορινθίους 3, 7-11

¹³³ Β΄ Πρὸς Κορινθίους 4, 7-6, 10. Βλ. Α΄ Πρὸς Κορινθίους 4, 9-13

¹³⁴ Πρὸς Γαλάτας 1, 8 ἐξ.

¹³⁵ Α΄ Πρὸς Τιμόθεον 4, 14· Β΄ Πρὸς Τιμόθεον 1, 6

¹³⁶ Α΄ Πρὸς Τιμόθεον 5, 22

¹³⁷ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 5, 3 ἐξ.· Α΄ Πρὸς Τιμόθεον 1, 20

¹³⁸ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 11, 34· Β΄ Πρὸς Κορινθίους 10, 13-16· Β΄ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 3, 4

¹³⁹ Πρὸς Ρωμαίους 15, 18· Α΄ Πρὸς Κορινθίους 14, 37· Β΄ Πρὸς Κορινθίους 13, 3

¹⁴⁰ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 5, 4

¹⁴¹ Β΄ Πρὸς Κορινθίους 1, 24

¹⁴² Α΄ Πρὸς Κορινθίους 9, 19

¹⁴³ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 20, 28· Α΄ Πέτρου 5, 2-5

¹⁴⁴ Α΄ Πρὸς Κορινθίους 9, 12

τούς πιστούς, τούς ἀγαπᾷ σάν πατέρα, σάν μητέρα¹⁴⁵ καί τούς παρέχει τό παράδειγμα τῆς πίστεως¹⁴⁶.

2. *Τό μοναδικό τῆς περιπτώσεως τοῦ Παύλου.* Σ' αὐτή τήν ιδανική περιγραφή τῆς ἀποστολικῆς δράσεως ὁ Παῦλος εὐκολα θ' ἀναγνώριζε αὐτό πού περίμενε ἀπό τούς συνεργάτες του, ἀπό τόν Τιμόθεο¹⁴⁷ καί ἀπό τόν Σιλουανό πού, ὅπως φαίνεται, τούς χαρακτηρίζει ὡς Ἀποστόλους¹⁴⁸, ἢ ἀκόμα ἀπό τόν Σωσθένη καί τόν Ἀπολλώ¹⁴⁹. Κι ὅμως ὁ Παῦλος ἀποδίδει στόν ἑαυτό του μιά ἰδιαίτερη θέση στά πλαίσια τῆς ἀποστολικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν κι ἔχει μιά εἰδική ἀντίληψη τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ. Ὁ μοναδικός αὐτός ρόλος μέσα στή χριστιανική οἰκονομία, συνδεδεμένος μέ τό πρόσωπό του, εἶναι χαρισματικῆς ὑφῆς καί δέν μπορεῖ νά μεταβιβαστεῖ.

α) *Ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν.* Ὁ Παῦλος δέν εἶναι ὁ πρῶτος πού ἔφερε τό Εὐαγγέλιο στούς Ἑθνικούς. Ἦδη ὁ Φίλιππος εἶχε «εὐαγγελισθεῖ» τούς Σαμαρεῖτες¹⁵⁰, καί τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶχε «ἐκχυθεῖ» στούς ἑθνικούς τῆς Καισάρειας¹⁵¹. Ἀλλά ὁ Θεός θέλησε, στά πρῶτα βήματα τῆς Ἐκκλησίας του, ἕνας Ἀπόστολος νά ἐπιφορτιστεῖ εἰδικότερα μέ τόν εὐαγγελισμό τῶν Ἑθνικῶν, παράλληλα μέ τόν εὐαγγελισμό τῶν Ἰουδαίων. Νά, λοιπόν, τί πέτυχε ὁ Παῦλος νά τοῦ ἀναγνωριστεῖ ἀπό τόν Πέτρο. Αὐτό δέ σημαίνει, ὅτι θέλησε νά εἶναι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ

¹⁴⁵ Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, 7-12

¹⁴⁶ Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 1, 6 ἐξ· Β Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 3, 9· Ἀ Πρὸς Κορινθίους 4, 16

¹⁴⁷ Βλ. Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 3, 2

¹⁴⁸ Ἀ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, 5 ἐξ.

¹⁴⁹ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 4, 9

¹⁵⁰ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 8

¹⁵¹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 10

Πέτρου. Ήταν πάντοτε ὁ ἀπ' εὐθείας ἀπεσταλμένος τοῦ Χριστοῦ. Ὅφειλε, ὅμως, νά ἐκθέσει τήν ἀποστολή του στόν ἀρχηγό τῶν Δώδεκα καί στούς «δοκοῦντας στύλους εἶναι» τῆς Ἐκκλησίας, γιά νά μήν «τρέχει εἰς κενόν» καί νά μήν προκαλεῖ διαιρέσεις στήν Ἐκκλησία¹⁵².

β) Τό μυστήριον τοῦ Χριστοῦ εἶναι, γιά τόν Παῦλο, «ὁ Χριστός ἐν τοῖς ἔθνεσιν»¹⁵³. Ἦδη ὁ Πέτρος εἶχε κατανοήσει μ' ἓνα ὄραμα ὅτι καμιά τροφική ἀπαγόρευση δέν ξεχώριζε πιά τοὺς Ἰουδαίους ἀπό τοὺς Ἑθνικούς¹⁵⁴. Ἀλλά ὁ Παῦλος, μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἔχει μιά ἰδιαίτερη γνώση αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου¹⁵⁵ καί ἐπιφορτίστηκε νά τή μεταδώσει στοὺς ἀνθρώπους. Ὑπομένει τό διωγμό, ὑφίσταται τίς θλίψεις, φυλακίζεται γιά τήν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου¹⁵⁶. Αὐτή εἶναι ἡ ἰδιαίτερη χάρη τοῦ Παύλου πού δέ μεταβιβάζεται. Ἀλλά ἡ ιδιότητα τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Χριστοῦ καί μάλιστα μέχρις ἐνός σημείου, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἀντιλαμβάνεται ὁ ἴδιος πνευματικά τήν ἀποστολική του δράση, εἶναι δυνατό νά δοθοῦν ἀπό τόν Κύριο τοῦ Πνεύματος ὁ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους¹⁵⁷.

Ἡ ἀποστολική ὁράση τῶν πιστῶν δέ διδάσκεται στήν Καινή Διαθήκη, βρίσκει ὅμως σταθερό στήριγμα σέ μερικά γεγονότα. Τό ἀποστολικό ἔργο, ἐνῶ εἶναι κατ' ἐξοχήν τό λειτούργημα τῶν Δώδεκα καί τοῦ Παύλου, ἀσκεῖται κιόλας στό ξεκίνημά του ἀπό ὁλόκληρη τήν Ἐκκλησία. Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἀντιόχειας καί τῆς Ρώμης π.χ. ὑπῆρχαν, ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ οἱ ἡγέτες τῆς Ἐκκλησίας. Μέ μιά εὐρύτερη ἔννοια ἡ

¹⁵² Πρὸς Γαλάτας 1-2

¹⁵³ Πρὸς Κολασσαεῖς 1, 27

¹⁵⁴ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 10, 10 - 11, 18

¹⁵⁵ Πρὸς Ἐφεσίους 3, 4

¹⁵⁶ Πρὸς Κολασσαεῖς 1, 24-29· Πρὸς Ἐφεσίους 3, 1-21

¹⁵⁷ Ἀ Πρὸς Κορινθίους 2, 6-16

ἀποστολική δράση εἶναι ἔργο κάθε μαθητῆ τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι «φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἄλας τῆς γῆς»¹⁵⁸. Ὁ καθένας, ἀνάλογα μέ τή θέση πού κατέχει, πρέπει νά μετέχει στήν ἀποστολική δράση τῆς Ἐκκλησίας, προσπαθώντας νά μιμηθεῖ τόν ἀποστολικό ζῆλο τοῦ Παύλου, τῶν Δώδεκα καί τῶν πρώτων Ἀποστόλων.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ὑμηττοῦ Δανιήλ.

¹⁵⁸Ματθαῖος 5, 13 ἐξ.